

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และทักษะการปฏิบัติธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบธรรมสาส์นร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มที่จัดการเรียนรู้ตามปกติ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. แผนแบบการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นศึกษาเอกสารทฤษฎีต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขั้นตอนออกแบบการวิจัย
3. ขั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ขั้นทดลองใช้เครื่องมือ
5. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล
6. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

มีรายละเอียดดังตาราง 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

88

ตาราง 1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการ/เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้รับ
1. ขั้นศึกษาเอกสาร ทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย
2. ขั้นตอนออกแบบการวิจัย	ออกแบบการวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	ได้รูปแบบการวิจัย
3. ขั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	สร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบแบบสังเกต การปฏิบัติธรรมและแบบสัมภาษณ์ การปฏิบัติธรรม และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจและนำมาพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC และปรับปรุง	ได้เครื่องมือสำหรับการวิจัย คือแบบทดสอบแบบเลือกตอบแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ขั้นการทดลองใช้เครื่องมือ	ทดลองใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ชั้น 4 โรงเรียน ฝักไผ่ “สุทธาประมุข” แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุง	ได้แบบทดสอบแบบเลือกตอบและแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรม ฉบับที่มีคุณภาพ
5. ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์-ข้อมูล และแปลผล	สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ทำการสอบวัดก่อนสอน ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนฯ ซึ่งใช้กระบวนการธรรมสาส์นร่วมกลุ่มสัมพันธ์ และการเรียนแบบปกติ ทำการสอบวัดหลังสอน แล้วนำผลการสอบวัดมาวิเคราะห์ แปลผล	ได้ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นตอน	วิธีการ/เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้รับ
6. ขั้นสรุปและอภิปรายผล	นำผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มาตรวจสอบกับสมมุติฐานของการวิจัย และอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะ	ได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มโรงเรียนอภิวัดน์ มัธยมศึกษา 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนผักไห่ (สุทธาประมุข) โรงเรียนวัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธุอนุสรณ์) และ โรงเรียนลาดชะโดสามัคคี จำนวน 6 ห้อง จำนวน 90 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนผักไห่ “สุทธาประมุข” และโรงเรียนวัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธุอนุสรณ์) จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องเรียนตามสภาพจริงโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Perposive Sampling) จับฉลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลอง จัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาจณา ร่วมกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนผักไห่ (สุทธาประมุข) จำนวน 20 คน

2.2 กลุ่มควบคุม จัดการเรียนรู้แบบปกติ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธุอนุสรณ์) จำนวน 20 คน

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองโดยใช้แผนแบบการทดสอบก่อนหลังของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน (Non-equivalent control Group Pretest-Posttest design) เป็นรูปแบบที่มีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่มที่ได้รับการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลองทั้งสองกลุ่ม ซึ่งมีผังการทดลอง ดังนี้ (Mcmillan. 1996 : 204)

E	O ₁	X	O ₂
C	O ₃		O ₄

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

90

E	แทน	กลุ่มทดลองจัดการเรียนรู้แบบธรรมสาส์นร่วมกับกลุ่มสัมพันธ์
C	แทน	กลุ่มควบคุมจัดการเรียนรู้แบบปกติ
X	แทน	การจัดการเรียนรู้แบบธรรมสาส์นร่วมกับกลุ่มสัมพันธ์
O ₁	แทน	คะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
O ₂	แทน	คะแนนผลสัมฤทธิ์และทักษะปฏิบัติธรรมหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
O ₃	แทน	คะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
O ₄	แทน	คะแนนผลสัมฤทธิ์และทักษะปฏิบัติธรรมหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมี 2 ชนิด ได้แก่ แผนการสอนแบบธรรมสาส์นร่วมกับกลุ่มสัมพันธ์ และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
  2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  3. แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรม
- รายละเอียดการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้

1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดมุ่งหมายและขอบเขตเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาของหนังสือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พุทธศักราช 2544 ตอนที่ 7 เรื่องหลักพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

1.2 ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบธรรมสาส์นและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จากเอกสารต่าง ๆ และวิทยานิพนธ์ และขอคำแนะนำด้านการสอนจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 2 วิธี คือ แบบการจัดการเรียนแบบธรรมสาส์นร่วมกับกลุ่มสัมพันธ์ และแบบปกติ วิธีละ 10 แผน 20 ชั่วโมง ซึ่งในแผนประกอบด้วย

- 1.3.1 ชื่อเรื่อง
- 1.3.2 สาระสำคัญ
- 1.3.3 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2
- 1.3.4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 1.3.5 จุดประสงค์การเรียนรู้
- 1.3.6 สาระการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

1.3.7 กิจกรรมการเรียนรู้

1.3.8 สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

1.3.9 การวัดผลและประเมินผล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี มีรายละเอียดขั้นตอน ดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาจรร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับแบบปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาจรร่วมกลุ่มสัมพันธ์	การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
<p>1. ขั้นสร้างศรัทธา โดยสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมนำนักเรียนไปห้องสังคม หัวหน้านักเรียนนำสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิแผ่เมตตา เป็นเวลา 3-5 นาที ให้จิตสงบและผู้สอนสนทนาซักถามผู้เรียนและให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น</p>	<p>1. ขั้นนำ</p> <p>1.1 ผู้สอนสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม</p> <p>1.2 ให้ผู้เรียนดูแผนภูมิแสดงโครงสร้างพระไตรปิฎก</p>
<p>2. ขั้นแสวงหาความรู้ ผู้สอนสรุปประเด็นการแสดงความคิดเห็นและโยงประเด็นไปสู่เนื้อหาในบทเรียน และศึกษาความรู้จากหนังสือเรียนและศึกษาจากใบความรู้ที่ได้รับแจก และแบ่งกลุ่มในการศึกษา</p>	<p>2. ขั้นสอน</p> <p>2.1 ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนตามประเด็นที่กำหนด</p> <p>2.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาเรื่องอริยสัจ 4</p> <p>2.3 ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม 4 – 6 คน เพื่อให้วิเคราะห์หัวข้อธรรมะในบทเรียน</p>
<p>3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินค่า ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของกลุ่มและตนเองช่วยกันประเมินผลงานโดยช่วยกันตั้งเกณฑ์ผลงานกลุ่มและตนเอง</p>	<p>3. ขั้นสรุป</p> <p>3.1 ให้นักเรียนเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้วผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญ และให้ผู้เรียนทำกิจกรรม</p>

การจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉา ร่วมกลุ่มสัมพันธ์	การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
--	--------------------------

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ หลังจากนำเสนอผลงาน การอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญต่างๆ เพื่อนำไป ประยุกต์ใช้ต่อไป

จากตาราง 2 พบว่า ความแตกต่างของวิธีสอน 2 อย่าง ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉาร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้ การสอนแบบธรรมสภาัจฉาร่วมกลุ่มสัมพันธ์เป็นการสอนแบบสร้างศรัทธาโดยมีเอกลักษณ์ที่มีการสอนด้วยการนั่งทำสมาธิ และฟังธรรมะให้เกิดจินตนาการและความพอใจและวิริยะคือการเพียรต่อการเรียน เป็นการกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความสนใจต่อเนื้อหา ในแบบของการเรียนแบบปกติ ใช้วิธีการสอนในห้องเรียนโดยไม่มีแบบการนั่งสมาธิ และการนำองค์ความรู้ให้แก่ นักเรียน รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉาร่วมกลุ่มสัมพันธ์จัดให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมนอกสถานที่ และนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นในการประยุกต์ใช้ การสอนแบบปกตินั้น สอนโดยใช้การสอนตามเนื้อหาและไม่ได้ค้นคว้านอกห้องเรียน แต่การสรุปเนื้อหาการเรียนนั้น จะนำมาสรุปโดยนักเรียนและผู้สอนร่วมกันทั้งสองวิธี

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์วิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องของขั้นตอนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

1.5 นำแผนการเรียนรู้ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในหลักสูตร
	$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

รายการที่มีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ถือว่ามีความสอดคล้องรวมทั้งผลการวิเคราะห์พบว่าทุกข้อควรมีค่า IOC มากกว่า 0.5 และได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อสอบ

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาจรร่วมกลุ่มสัมพันธ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มโรงเรียนอภิวัฒน์มัธยม ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนผักไห่ “สุทธาประมุข” จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 20 คน ปีการศึกษา 2551 ภาคเรียนที่ 1 และนักเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธุ์อนุสรณ์) จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 20 คน ปีการศึกษา 2551 ภาคเรียนที่ 1 ผลการทดลองใช้พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนและทางโรงเรียนมีกิจกรรมสอดแทรกในการพานักเรียนไปเข้าค่ายปฏิบัติธรรมตามโครงการ V-Star ที่ปฏิบัติแบบสัมาอรั้งที่เป็นวิธีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร นักเรียนจึงเกิดความสับสนในช่วงเวลาเรียน ผู้วิจัยได้แก้ไขปัญหาโดยปรับปรุงใช้สื่อในการนำมาปฏิบัติของกลุ่มโรงเรียนอภิวัฒน์ มัธยม ได้แก่ โรงเรียนผักไห่ “สุทธาประมุข” และ โรงเรียนวัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธุ์อนุสรณ์)

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขไปใช้สอนจริงกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครูและหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คู่มือการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2.2 สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และพฤติกรรมกรการเรียนรู้ โดยจำแนกพฤติกรรม 6 ด้าน รายละเอียดดังตาราง 3

2.3 สร้างแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 1 คะแนน ทำผิดได้ 0 คะแนน

2.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและพิจารณาเลือกข้อที่มีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ปรากฏว่า 0.80 – 1.00

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนอภิวัฒน์มัธยมศึกษา โรงเรียนผักไห่ “สุทธาประมุข” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง ได้คัดเลือกข้อสอบที่คุณภาพตามเกณฑ์ไว้ 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อยู่ระหว่าง 0.50 – 0.76 ค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.26 – 0.73 และค่าความเชื่อมั่น KR-20 เท่ากับ .93 รายละเอียดดูภาคผนวก จ

ตาราง 3 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กับระดับพฤติกรรมการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้	ความรู้	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	วิเคราะห์	สังเคราะห์	ประเมินค่า	รวม
1. วิเคราะห์กระบวนการ ฝึกบริหารจิตและ เจริญปัญญา โดยให้รู้ การคิดที่ถูกต้องวิธี เพื่อใช้ ในชีวิตประจำวันและ ให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้อื่นได้ (มฐ.1)	-	5	2	4	6	1	18
2. สามารถเลือกคัดสรร หลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือไป ประยุกต์ใช้ในการ กำหนดเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิต อย่างมีเหตุผล เพื่อการ อยู่ร่วมกันได้อย่าง สันติสุข (มฐ.1)	3	1	-	1	-	-	5
3. ศรัทธาและเห็นคุณค่า ความสำคัญของการ บริหารจิตและเจริญ ปัญญาและสามารถ ปฏิบัติได้ใน ชีวิตประจำวัน (มฐ.2)	-	2	3	5	3	-	13
4. มีทักษะในการบริหาร จิตและเจริญปัญญา นำมาใช้ในการคิดที่ถูก วิธีเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้คุณภาพชีวิตและ สังคม (มฐ.3)	-	2	-	4	1	2	9
รวม	3	10	5	14	10	3	45

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3. แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรม

ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมตามลำดับดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสอบอารมณ์ในการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทั้งการสังเกตและการสอบถาม(สัมภาษณ์) ในอิริยาบถ เดิน ยืน นั่ง และอิริยาบถย่อย เพื่อกำหนดตัวชี้วัดการประเมินการปฏิบัติในแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรม

3.2 สร้างแบบสังเกตโดยใช้ตัวชี้วัดที่ได้จากข้อ 3.1 กำหนดการประเมินเป็นระดับคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การยืน หมายถึง การหยุดอยู่กับที่ ลำตัวตรง เท้าชิดกัน เหยงหน้า หลังตาใช้สติจับอยู่ที่กลางกระหม่อม กำหนดยืนหนอ ซ้ำ ๆ 5 ครั้ง เริ่มจากศีรษะลงมาปลายเท้า และจากปลายเท้าขึ้นไปบนศีรษะกลับขึ้นกลับลงจนครบ 5 ครั้ง กำหนดเกณฑ์การสังเกตการณ์ปฏิบัติธรรมดังนี้

- ระดับ ดี (2) กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันทุกครั้ง
- ระดับ พอใช้(1) กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันบางครั้ง
- ระดับ การปรับปรุง(0) กำหนดจิตกับอิริยาบถไม่ทันเลย

3.2.2 การเดิน หมายถึง การย่างเท้าตามจังหวะของการเดินจงกรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 ให้จังหวะที่ 1 ได้แก่ ขวา – ย่าง – หนอ ซ้าย – ย่าง – หนอ

- ระดับ ดี (2) กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันทุกครั้ง
- ระดับ พอใช้(1) กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันบางครั้ง
- ระดับ การปรับปรุง(0) กำหนดจิตกับอิริยาบถไม่ทันเลย

3.2.3 การนั่ง หมายถึง การนั่งขัดสมาธิ โดยขาขวาทับขาซ้าย นั่งตัวตรงหลังตาหายใจยาว ๆ ตั้งสติอยู่ที่สะดือ ที่ท้องพอง-ยุบ ใจนึกกับท้องที่พองต้องให้ทันกัน

- ระดับ ดี (2) กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันทุกครั้ง
- ระดับ พอใช้(1) กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันบางครั้ง
- ระดับ การปรับปรุง(0) กำหนดจิตกับอิริยาบถไม่ทันเลย

3.2.4 อิริยาบถย่อย หมายถึง อิริยาบถอื่นๆ เช่น การกลับตัวระหว่างเดินการเตรียมนั่งการพักผ่อน ซึ่งต้องมีสติควบคุม กำหนดรู้สภาพของกายในขณะนั้น ว่ากำลังทำอะไรอยู่เสมอ ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

96

ระดับ	ดี (2)	กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันทุกครั้ง
ระดับ	พอใช้(1)	กำหนดจิตกับอิริยาบถได้ทันบางครั้ง
ระดับ	การปรับปรุง(0)	กำหนดจิตกับอิริยาบถไม่ทันเลย

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ กำหนดเกณฑ์การสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมดังนี้

3.3.1 การยืน ใช้คำถามในอิริยาบถยืน 2 คำถาม คือ 1) นักเรียนกำหนดจิตในอิริยาบถยืนหนีจากกระหม่อมลงไปปลายเท้า และจากปลายเท้าถึงกระหม่อมได้หรือไม่ และ 2) ขณะนักเรียนกำหนดจิตอยู่จิตคิดเรื่องอื่นบ้างหรือไม่

ระดับ	ดี(2)	กำหนดได้ตลอด และไม่ฟุ้งซ่านเลย
ระดับ	พอใช้(1)	กำหนดได้เป็นบางครั้งหรือฟุ้งซ่านบางครั้ง
ระดับ	การปรับปรุง(0)	กำหนดไม่ได้เลยและฟุ้งซ่านตลอด

3.3.2 การเดิน ใช้คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในอิริยาบถเดิน 2 คำถามคือ 1) นักเรียนกำหนดจิตได้ทันกับการเคลื่อนไหวของเท้าทุกครั้งหรือไม่และ 2) ขณะเดิน ร่างกายมีเซบ้างหรือไม่

ระดับ	ดี(2)	กำหนดได้ต่อเนื่องตลอดและเดินไม่เซเลย
ระดับ	พอใช้(1)	กำหนดได้ต่อเนื่องเป็นบางครั้งหรือเดินเซบ้าง
ระดับ	การปรับปรุง(0)	ไม่ได้กำหนดเลยและเดินเซตลอด

3.3.3 การนั่ง ใช้คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในอิริยาบถนั่ง 2 คำถาม คือ 1) ในขณะที่นั่งนักเรียนกำหนดจิตตั้งสติไว้ที่ ท้องพอง- ท้องยุบได้หรือไม่และ 2) ขณะนั่งสมาธิจิตของนักเรียนคิดฟุ้งซ่านหรือไม่

ระดับ	ดี(2)	กำหนดได้ตลอดและไม่ฟุ้งซ่านเลย
ระดับ	พอใช้(1)	กำหนดได้เป็นบางครั้งหรือฟุ้งซ่านเป็นบางครั้ง
ระดับ	การปรับปรุง(0)	กำหนดไม่ได้เลยและฟุ้งซ่านตลอด

3.3.4 อิริยาบถย่อย ใช้คำถามเกี่ยวกับการกำหนดในอิริยาบถย่อย 2 คำถาม คือ 1) ในขณะที่นักเรียนเปลี่ยนอิริยาบถจากยืนเป็นนั่งและช่วงขยับกายคล้ายสมาธินักเรียนได้กำหนดอิริยาบถ เช่น คลายหนี ลืมตาหนี ทุกครั้งได้หรือไม่และ 2) ในการเปลี่ยนอิริยาบถนักเรียนมีสมาธิต่อเนื่องกันหรือไม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

97

ระดับ	ดี(2)	กำหนดได้ทุกครั้งและมีสมาธิต่อเนื่องตลอด
ระดับ	พอใช้(1)	กำหนดได้บางครั้งหรือมีสมาธิต่อเนื่องเป็นบางครั้ง
ระดับ	การปรับปรุง(0)	ไม่ได้กำหนดเลยและสมาธิไม่ต่อเนื่อง

3.4 นำแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมที่สร้างขึ้นไปที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.5 นำแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมปรับปรุงตามข้อสังเกตของที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสำนวนภาษา

3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติธรรมฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองดังนี้

1. อธิบายและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจิตและการเจริญปัญญา และเหตุผลและอานิสงส์ของการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4
2. สอบวัดก่อนสอน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มใช้ระยะเวลาสอนกลุ่มละ 20 ชั่วโมง
4. ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประเมินทักษะการปฏิบัติธรรม โดยใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์หลังเรียนครบทั้ง 20 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง และทักษะการปฏิบัติธรรมหลังการทดลอง
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบธรรมสากัจฉาร่วมกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองของกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบธรรมสากัจฉา ร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบปกติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

98

4. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติธรรมหลังการทดลองของกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบธรรมสภาจรร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบปกติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบเครื่องมือ

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.2 ค่าความยากง่าย (p)

2.3 ค่าอำนาจจำแนก (r)

2.4 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมหลายตัวแปร และการทดสอบค่าที (t-test)

ในการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS